

Kommunenes forvaltning av alkoholoven

Datagrunnlag

Rusmiddeldirektoratet har siden 1989 samlet inn opplysninger fra kommunene om deres alkoholpolitiske tiltak. Undersøkelsene har omfattet informasjon om omsetningsordninger for alkohol, alkoholavgifter og alkoholkontroll. Fra 1996 ble datainnsamlingen utvidet til å gjelde antall salgs- og skjenkesteder, som tidligere hadde blitt foretatt av Statistisk sentralbyrå.

Ved opprettelsen av Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) fra 1. januar 2001 - som innebar en sammenslåing av Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskning (SIFA) og dokumentasjonsseksjonen i Rusmiddeldirektoratet - ble datainnsamlingen lagt inn under det nye instituttet.

Som nevnt er datagrunnlaget for rapporten opplysninger fra kommunene om hvordan de forvalter alkoholoven, og opplysningene er innsamlet gjennom et spørreskjema som er sendt til kommunene på ettervinteren hvert år. Her blir de bedt om å angi forholdene ved utgangen av foregående år, slik at denne rapporteringen gjelder for 2003. En stor del av spørsmålene har vært de samme i samtlige år, noe som gir mulighet for å sammenlikne resultatene over tid. Men nye spørsmål har også blitt introdusert, særlig etter at alkoholoven ble radikalt endret i 1997. ([Spørreskjema](#))

Svarprosenten har i samtlige år ligget på mellom 95 og 99 prosent. Dette innebærer at det vil være en liten og varierende underrapportering i talloppgavene. I 2004 svarte 430 av de 434 kommunene i landet. Kommunene som ikke har svart er Fusa, Berlevåg, Kautokeino og Nesna. For Fusa vil det bli tatt utgangspunkt i det denne kommunen rapporterte fra 2001, mens det for Nesna og Kautokeino vil bli brukt tall fra 2002. For Berlevåg finnes det ikke tidligere tall.

I tillegg til de årlige rapportene er det nå utarbeidet en større rapport basert på dataene som er samlet inn i perioden 1996-2000. Rapporten "Bevillingssystemet som alkoholpolitisk virkemiddel. En evaluering av endringene i alkoholoven i 1997" er skrevet av Ragnar Hauge og Reidun Johanne B. L. Lohiniva, og laget etter anmodning fra Sosialdepartementet, som ønsket en evaluering av de endringene i alkoholoven som ble foretatt i 1997 (rapporten foreligger også på www.sirus.no).

Antall salgsbevillinger og ulike ordninger for salg av øl.

Det er kommunene som gir bevilling til å selge eller skjenke alkoholholdige drikkevarer. Det er kommunestyret som i loven er gitt adgang til å gi bevilling, men kommunestyret kan delegeres ansvaret til formannskapet, eller i kommuner med kommuneråd (byråd) til faste utvalg.

Foruten å gi eller avslå en søknad om salgsbevilling kan kommunene bestemme hvordan salget av middels sterkt øl skal foregå, for eksempel i dagligvarebutikk eller ølmonopol. Er det vinmonopolutsalg må kommunen ifølge alkoholovens § 3-1 tredje ledd gi bevilling også til salg av middels sterkt øl. Tabell 1 viser utviklingen i antall salgssteder for alkohol i perioden 1980-2003.

Tabell 1. Antall salgssteder for alkohol i perioden 1980-2003

År	Sterk øl og middels sterkt øl	Middels sterkt øl	Vinmonopol	Totalt
1980	1768	2869	92	4729
1981	1721	2768	93	4582
1982	1684	2800	92	4576
1983	1685	2744	92	4521
1984	1795	2828	92	4715
1985	1877	3128	93	5098
1986	1940	3236	94	5270
1987	1993	3183	98	5274
1988	1869	3202	104	5175
1989	106	..
1990	1722	3239	106	5067
1991	1837	3123	110	5070
1992	1865	3027	109	5001
1993*	.	4775	110	4885
1994	.	4665	110	4775
1995	.	4525	112	4636
1996	.	4676	112	4788
1997	.	4565	114	4679
1998	.	4448	120	4568
1999	.	4411	130	4541
2000	.	4413	140	4554
2001	.	4430	156	4586
2002	.	4325	176	4501
2003	.	4299	188	4487

* Fra 1993 selges sterk øl gjennom vinmonopolet

I 2003 var det gitt bevillinger til salg av middels sterkt øl i 430 av de kommunene som ga slike opplysninger, og til sammen oppga disse at det fantes 4 299 salgssteder. Vi har ikke 2003 data for Fusa, Nesna og Kautokeino, men disse rapporterte at de til sammen hadde 15 salgssteder i 2001 og 2002. På bakgrunn av dette kan vi anslå at det faktiske antallet salgssteder for alkohol i Norge i 2003 var ca 4 502. Vi ser at antall salgssteder for middels sterkt øl har holdt seg relativt stabilt på slutten av nittitallet, men at det har vært en reduksjon fra 2001 til 2003.

Når det gjelder antall vinmonopolutsalg har det vært en moderat økning i perioden 1980-1997. Etter 1997 ser vi at økningen har vært på 10 vinmonopolutsalg per år frem til 2000, en økning på 16 fra 2000 til 2001, og en økning på 20 fra 2001 til 2002. Fra 2002 til 2003 økte antallet med ytterligere 12 utsalgssteder, til 188 i alt. Av disse var 104 butikker selvbetjente. I motsetning til det som gjelder for bevillinger til salg av middels sterkt øl står kommunene ikke fritt til å gi slike bevillinger, dette forutsetter samtykke fra Sosialdepartementet.

Kommunale ølmonopol

I de fleste kommuner som i dag har salg av øl, selges øl i dagligvarebutikk. Kommunene har imidlertid anledning til å beslutte at det skal selges igjennom såkalte kommunale "ølmonopol". Dette antas å gi bedre kontroll med omsetningen, samtidig som det gir inntekter for kommunen. I alt var det 6 kommuner i 2003 som solgte øl gjennom denne type ordning. Alle kommunene rapporterte at de hadde ett utsalg hver. Av tabell 2 ser vi at det er de samme seks kommunene som også rapporterte å ha en slik ordning i 2002.

Tabell 2. Kommuner med kommunalt ølmonopol 1992-2003

Kommune	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
<i>Alstahaug</i>					Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Alta							Ja					
Askvoll	Ja	Ja	Ja	Ja								
Aukra								Ja				
Fjell												
<i>Fræna</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
<i>Hareid</i>		Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Hå		Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja				
Jondal							Ja					
<i>Lyngdal</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Sauda	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja			
Seljord	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja			
<i>Sogndal</i>				Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
<i>Sortland</i>										Ja		
Stranda	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja				
<i>Ulstein</i>							Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
<i>Øksnes</i>										Ja		
Antall kommuner	6	8	8	9	9	9	12	11	8	8	6	6

Bevillinger kan også gis til private "ølmonopol" som er butikker som bare har adgang til å selge middels sterkt øl og eventuelt mineralvann og visse andre varer. Både de kommunale og private ølmonopolene kan dekke hele kommunen, eller være begrenset til kommunesenteret med bevillinger til dagligvarebutikker utenfor senteret. Når det gjelder slike private ølmonopol har det over lengre tid vært en tendens til at flere kommuner har valgt å avvikle disse. I 2003 var det 16 kommuner som oppga at de hadde slike utsalg, en nedgang på seks fra året før.

I tillegg til dette er det 32 kommuner som oppga at de har private ølutsalg – oftest drevet av bryggerier, og det var dessuten 50 kommuner som oppga at de ordner salg av middels sterkt øl på andre måter enn de nevnte. I mange tilfeller vil dette være salgssteder knyttet til hytte/campingutleie, men de fleste kommunene avstår fra å nevne hvilke andre typer av salgssteder som finnes. Disse salgsstedene kommer i tillegg til dagligvarehandlere med salgsbevilling for øl.

Økning i antall skjenkebevillinger, og i adgangen til å skjenke brennevin.

På samme måte som ved detaljsalg er det kommunestyret som gir bevilling til skjenking. Det finnes imidlertid også statlige skjenkebevillinger (§ 5-2). Dette er bevillinger som gis til tog, fly og større cruiseskip. Det kan også gis statlig skjenkebevilling til forsvarets befalsmesser (§ 5-3). I 2003 hadde 168 befalsmesser statlig skjenkebevilling, det samme antallet som året før.

Når det gjelder skjenkesteder med kommunal bevilling, ser vi av tabell 3 at det har vært en kraftig økning siden 1980. Antall skjenkesteder har i tidsrommet 1980 - 2003 økt fra 2 257 til 7 062. Om vi regner med det antall skjenkesteder Fusa, Nesna og Kautokeino oppga i 2001 og 2002, som var 16, var det anslagsvis 7 078 skjenkesteder i Norge i 2003.

Fra nittitallet og frem til i dag har en stadig større andel av skjenkestedene fått anledning til å skjenke brennevin. I 1990 hadde 1 498 av de i alt 4 347 skjenkestedene bevilling til å skjenke brennevin, vin og øl (34 %), mens tallet i 2003 har steget til 5 198 av 7062 skjenkesteder (74%).

324 (75%) av kommunene hadde ved utgangen av 2003 gitt kommunal bevilling til skjenkesteder med alle rettigheter. Dette er en nedgang på 2 prosentpoeng sammenlignet med 2002. Hele 74 % av alle skjenkestedene hadde bevilling til å skjenke brennevin, og vi ser at det har blitt langt færre skjenkesteder som bare har bevilling til å skjenke øl. Mens det i 1980 og 1990 var henholdsvis 27 og 9 prosent av skjenkestedene som bare hadde bevilling til å selge øl, var prosentandelen sunket til under 1 prosent i 2003.

Tabell 3. Antall skjenkesteder for alkohol i perioden 1980 - 2003

År	Antall skjenkesteder og skip med kommunal bevilling						Totalt	Antall høyfjells- og turisthoteller	
	Brenne- vin, vin og alt øl	Brenne- vin, vin og sterkt øl	Vin og alt øl	Vin og sterkt øl	Middels Alt øl	Middels sterkt øl		Brenne- vin, vin og alt øl	Vin og alt øl
1980	305	118	542	692	54	546	2 257	169	13
1981	335	130	501	736	59	535	2 296	167	9
1982	343	172	506	712	53	478	2 264	176	11
1983	361	186	562	795	54	454	2 412	186	8
1984	375	196	635	897	75	428	2 606	192	7
1985	432	233	762	961	88	436	2 912	198	9
1986	482	257	773	1 107	51	371	3 041	202	14
1987	525	381	921	1 158	42	392	3 419	211	16
1988	565	484	812	1 366	72	282	3 581	218	15
1989*
1990	824	674	1 081	1 386	60	317	4 347	232	17
1991	863	584	1 276	1 368	46	271	4 408	236	17
1992	1 060	576	1 354	1 215	62	184	4 451	242	17
1993	1 112	676	1 270	1 254	63	158	4 533	242	18
1994	1 268	816	1 282	1 295	69	182	4 912	249	17
1995	1 421	863	1 315	1 274	46	161	5 080	228	7
1996	2 009	779	1 339	1 085	53	140	5 405	231	6
1997	2 443	797	1 347	992	53	105	5 737	233	5
1998	2 899	714	1 336	968	55	89	6 061	.	.
1999	3 115	810	1 318	895	46	68	6 251	.	.
2000	3 498	814	1 166	773	47	57	6 355	.	.
2001	3 872	781	1 195	613	42	44	6 629	.	.
2002	4 251	638	1 135	636	38	60	6 847	.	.
2003	4 515	683	982	759	24	35	7062	.	.

*I 1989 ble det ikke foretatt innsamling av opplysninger om salg og skjenkesteder fra Statistisk Sentralbyrå

[Salg](#) og [skjenkesteder](#) fordelt etter kommune.

Kommuner uten salgs- og skjenkesteder.

Stadig flere kommuner gir skjenkebevillinger og salgsbevillinger for middels sterkt øl. I 2003 var det for første gang ingen kommuner som var uten salgsbevilling, mot 213 i 1980 og 53 i 1990. I 2003 var det 7 kommuner som ikke hadde gitt skjenkebevilling, mot 111 kommuner i 1980 og 34 i 1990. De kommunene som ikke skjenket alkohol i 2003 var: Audnedal, Bjerkreim, Meland, Os, Rømskog, Røyrvik og Sveio.

Det finnes ingen kommuner som verken har salgs- eller skjenkebevilling.

Tabell 4. Kommuner uten salgs- og skjenkebevillinger i perioden 1980-2003.

	Totalt antall kommuner	Uten Salgssteder	Uten skjenkesteder	Uten salgs eller Skjenkesteder
1980	454	213	111	91
1981	454	210	105	86
1982	454	213	108	88
1983	454	209	99	81
1984	454	184	86	66
1985	454	142	71	43
1986	454	123	55	33
1987	454	109	53	27
1988	448	83	51	23
1989
1990	448	53	34	13
1991	448	53	26	11
1992	439	40	26	9
1993	439	26	18	5
1994	435	24	13	3
1995	435	21	12	2
1996	435	6	9	1
1997	435	6	8	1
1998	435	4	11	1
1999	435	4	8	1
2000	435	4	9	1
2001	435	2	8	1
2002	434	2	9	0
2003	434	0	7	0

Kommunene kan beslutte at det ikke skal gis mer enn et bestemt antall bevillinger til salg og skjenking. I 2003 var det 38 kommuner som hadde satt [tak på antall salgsbevillinger](#), mens 50 kommuner hadde satt [tak på antall skjenkebevillinger](#), det samme antallet som i 2002.

Tabell 5. Antall kommuner som har satt tak på salgs- og skjenkebevillinger, 1995-2003.

År	Tak på salgsbevillinger	Tak på skjenkebevillinger
1995	75	80
1996	68	73
1997	62	63
1998	56	63
1999	59	65
2000	46	61
2001	43	48
2002	37	50
2003	38	50

Andre typer av skjenkebevillinger

Kommunen kan gi en eller flere skjenkebevillinger som ikke er knyttet til et bestemt skjenkested. I disse tilfeller gjelder bevillingen et sted som godkjennes for en enkelt anledning og for skjenking til deltakere i sluttet selskap. Slike ambulerende bevillinger er tenkt brukt til bryllup, jubileum og lignende arrangementer, hvor det skjenkes alkohol mot vederlag. Ambulerende bevillinger må avgrenses mot såkalt bevillingsløs skjenking. Dersom det arrangeres fest i et lokale som er leid til ovennevnte formål, stilles det ikke krav om skjenkebevilling. Det er imidlertid en forutsetning at vertskapet eller det sluttede selskap i fellesskap står for innkjøp og servering av drikkevarene på egen bekostning.

Både når det gjelder ambulerende bevilling og bevillingsløs skjenking er det en forutsetning at det er snakk om et "sluttet selskap". Når en privatperson arrangerer fest for spesielt inviterte gjester, foreligger det klart et sluttet selskap. Avholder derimot en forening eller lignende en fest med tilgang for foreningens medlemmer, vil det ikke være like opplagt om det foreligger et sluttet selskap eller ikke. Om det foreligger et sluttet selskap eller ikke må uansett avgjøres ved en konkret vurdering i det enkelte tilfelle.

Siden 1995 har det blitt mer vanlig at kommuner gir ambulerende bevilling. I 1995 hadde 317 kommuner gitt ambulerende bevilling, mens dette i 2003 gjaldt 393 kommuner. Kommunen kan også gi alders- og sykehjem bevilling til å skjenke alkohol, og 87 kommuner hadde gjort dette i 2003. Det har ikke vært noen markant økning i denne type bevillinger.

Bevillingsperiode

Kommunene kan vedta at bevillingsperioden for salg av øl, skjenking av brennevin og skjenking av vin og/eller øl skal være kortere enn normaltiden på 4 år (alkoholloven § 1-6 andre ledd). Det var 2 kommune som hadde satt enkelte salgsbevillinger for øl kortere enn normaltiden, mens 8 kommuner hadde gjort dette for samtlige salgsbevillinger. De aller fleste hadde da gitt en bevillingsperiode på 2 år.

For skjenking av brennevin oppga 3 kommuner at bevillingsperioden var satt kortere for enkelte, mens 10 kommuner hadde gjort dette for samtlige salgsbevillinger. Ti av disse hadde da gitt en bevillingsperiode på 2 år.

Når det gjaldt skjenking av vin og øl oppga 8 kommuner at de hadde satt bevillingsperioden kortere for enkelte, mens 14 kommuner hadde gjort dette for samtlige salgsbevillinger. Alle disse hadde da gitt en bevillingsperiode på 2 år.

Normaltid og maksimaltid for salgs- og skjenkesteder

Ved endringen i alkoholloven i 1997 ble det blant annet innført "normaltider" og "maksimaltider" for salg og skjenking av alkohol. Dersom kommunene selv ikke har regulert tiden skal lovens normaltid gjelde. [Innskrenkninger](#) eller [utvidelser](#) i salgstidene for middels sterkt øl kan enten gjelde for samtlige eller bare for enkelte salgssteder i kommunen.

Det er ikke særlig vanlig å innskrenke salgstidene for middels sterkt øl verken for det enkelte salgssted eller generelt i kommunen, og vi ser av tabell 6 at mens det var en markert nedgang

fra 2001 til 2002 når det gjelder generelle innskrenkninger, var det fra 2002 til 2003 en liten oppgang. Blant de 35 kommunene som innskrenket salgstidene generelt i 2003 er Trondheim, Stavanger og Oslo.

Det er mer vanlig å utvide salgstidene. I 1998 utvidet 168 kommuner salgstidene for middelsterkt øl generelt i kommunen, i 2003 var tallet 232 kommuner.

Tabell 6. Antall kommuner som har innskrenkninger eller utvidelser i salgstidene for øl.

	Innskrenkning i salgstidene for øl				Utvidelser i salgstidene for øl			
	Generelt		Enkelte steder		Generelt		Enkelte steder	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
1998	47	11	11	3	168	40	26	6
1999	46	11	7	2	187	44	35	8
2000	30	7	7	2	213	51	12	3
2001	50	12	3	1	203	47	26	6
2002	29	7	3	1	207	48	32	7
2003	35	8	6	1	232	53	28	6

Antallet kommuner som foretok [innskrenkninger i skjenketiden](#) i forhold til normaltiden for brennevin, enten for samtlige skjenkesteder i kommunen eller for et eller flere bestemte skjenkesteder, er stabilt sammenlignet med året før. Men mens innskrenkninger i skjenketidene er sjelden, er det langt mer vanlig å [utvide skjenketidene](#). I 2003 var det 201 kommuner som hadde utvidet skjenketidene for brennevin generelt i kommunen, en økning fra 184 året før, mens det var 99 kommuner med utvidelser for enkelte av skjenkestedene, en økning fra 81.

Tabell 7. Antall kommuner som har innskrenkninger eller utvidelser i skjenketidene for brennevin.

	Innskrenkning i skjenketidene for brennevin				Utvidelser i skjenketidene for brennevin			
	Generelt		Enkelte steder		Generelt		Enkelte steder	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
1998	6	1	8	2	129	31	98	23
1999	17	4	14	3	138	32	105	25
2000	12	3	12	3	176	42	93	23
2001	17	4	14	3	182	42	81	19
2002	13	3	16	4	184	43	81	19
2003	13	3	18	4	201	46	99	23

Den samme tendensen ser en også for skjenketidene for vin og øl. Relativt få kommuner har innført [kortere skjenketid](#) enn normaltiden, mens mange kommuner har [utvidet](#) den – både når det gjelder kommunen generelt og for enkelte av skjenkestedene i kommunen. I tabell 8 ser vi at tendensen med at flere kommuner utvider skjenketidene for vin og øl forsterkes i 2003.

Tabell 8. Antall kommuner som har innskrenkninger eller utvidelser i skjenketidene for vin og øl.

	Innskrenkning i skjenketidene for vin og øl				Utvidelser i skjenketidene for vin og øl			
	Generelt		Enkelte steder		Generelt		Enkelte steder	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
1998	29	7	26	6	139	33	112	27
1999	39	9	34	8	152	35	108	25
2000	43	10	35	8	190	45	95	23
2001	52	12	39	9	200	46	88	20
2002	35	8	33	8	198	46	89	21
2003	35	8	37	9	215	50	102	24

Vilkår for salg og skjenking

Ved endringen i alkoholoven i 1997 ble det åpnet adgang for kommunene til å sette vilkår i tilknytning til et vedtak om salgs- eller skjenkebevilling. Kommunens adgang til å sette vilkår har imidlertid sine begrensninger. De vilkår som stilles må for det første ha en saklig sammenheng med den gitte bevilling. For det andre skal vilkårene ikke fremstå som uforholdsmessig tyngende eller urimelige. Hva som regnes som uforholdsmessig tyngende eller urimelig må baseres på en konkret vurdering i det enkelte tilfellet.

Når det gjelder salgsbevillinger for middels sterkt øl har antallet kommuner som har satt vilkår økt fra 15 kommuner i 2002 til 25 i 2003. Av disse oppgir 11 kommuner at øl skal selges atskilt fra andre varer, en økning på 8 fra 2002. Dessuten har to kommuner, Brønnøy og Flora, satt vilkår om at salg av øl ikke skal finne sted på bestemte ukedager. Av de kommunene som oppgir at det er satt andre vilkår, gir de ikke opplysninger om innholdet i vilkårene.

Når det gjelder skjenkebevillingene var det 35 kommuner som hadde satt vilkår i 1998, mens antallet i 2003 var 134. Av disse oppgir 27 kommuner at det bare gis brennevinsbevilling til steder som serverer mat.

I 18 kommuner er det også satt vilkår om ordensvakter på stedet. Asker, Hamar og Drammen er blant kommunene som har satt et slikt vilkår. Videre har 75 kommuner vilkår om at det ikke skal forekomme uteservering av brennevin, 17 kommuner har satt en nedre aldersgrense og 35 kommuner har satt andre vilkår enn de nevnte.

Selv om det er langt flere kommuner i 2003 enn 1998 som setter vilkår for bevillingene, er det et flertall av kommunene som velger å ikke gjøre det.

Kommunale kontrollutvalg - § 10-1.

Alle kommuner skal ha et kontrollorgan som skal føre kontroll med salgs- og skjenkestedene og påse at lovens bestemmelser følges. Kontrollorganet skal påse at det ikke selges eller skjenkes til personer som er åpenbart beruset, at de ikke overtrer aldersbestemmelsene og at de følger de fastsatte salgs- og skjenketidene. De fleste kommuner har plassert

kontrollfunksjonen i helse- og sosialstyret (31 %) eller har opprettet et eget kommunalt kontrollutvalg (29 %).

Når det gjelder den praktiske gjennomføringen av kontrollen er det opp til kommunen å bestemme hvordan denne skal skje. Det har etter hvert blitt relativt vanlig å engasjere et vakselskap til å stå for denne. 257 kommuner oppgir i 2003 at de har vakselskap som kontrollerer salget. Det samme antallet kommuner har denne ordningen for skjenking. Noen kommuner velger fortsatt å ha egne kontrollører, 65 kommuner hadde dette i 2003, og blant disse er større byer som Oslo, Bergen, Kristiansand og Tromsø.

Tabell 9. Kommunenes ordning med kontroll av salg og skjenking i praksis.

	Salgskontroll				Skjenkekontroll			
	Egne kontrollører	Kontroll med andre kommuner	Vakt-selskap	Nærings-middel-tilsynet	Egne kontrollører	Kontroll med andre kommuner	Vakt-selskap	Nærings-middel-tilsynet
1995	118	66	150	33	115	74	152	29
1996	114	58	187	33	111	61	185	34
1997	112	54	195	35	112	59	193	32
1998	84	53	208	38	85	56	202	34
1999	100	51	215	36	100	49	211	35
2000	73	52	239	37	73	55	241	32
2001	77	55	242	39	77	57	243	34
2002	63	51	253	37	63	50	253	34
2003	65	54	257	37	64	54	257	32

*Det er i denne framstilling ikke tatt med kommuner som har en kombinasjonsordning, fordi det etter 1998 ikke er spurt om dette.

Avslag på søknader om salgs- og skjenkebevillinger, inndragninger og konkurser

Kommunene blir spurt om antall salgs- og skjenkebevillinger som er blitt avslått i løpet av året, og hva årsaken til dette eventuelt var. Det var 12 kommuner som oppga at de hadde avslått søknad om salgsbevilgning, og 7 av disse hadde gjort dette på grunn av skjønsmessige vurderinger. Videre oppga 47 kommuner at de hadde avslått søknader om skjenkebevilgning, og 27 av disse oppga at dette var gjort pga skjønsmessig forhold, 15 pga vandel og 9 pga klanderverdige forhold. 10 kommuner svarer at det er andre forhold, men oppgir ikke hva dette er.

Om man får avslag på bevilgningssøknaden har man mulighet til å påklage dette til fylkesmannen (Alkoholoven §1-16). I 2003 oppga 38 kommuner at de hadde gjort vedtak som ble påklaget til fylkesmannen, og dette gjaldt hovedsakelig avslag på søknad om bevilgning og på grunn av midlertidig inndratt bevilgning.

Når det gjelder inndragning av bevillinger, oppga 8 kommuner at til sammen 13 salgsbevillinger var inndratt, og over halvparten av disse inndragningene var midlertidige. To kommuner salgsbevillinger er inndratt som følge av krav om at de økonomiske vandelskravene i forhold til alkohollovgivningen ikke er oppfylt, og 6 kommuner oppgir at de har inndratt salgsbevilgning som følge av manglende etterleving av alkoholreglene mht omsetning. De resterende inndragningene er inndratt av andre årsaker (ikke oppgitt av kommunene). Det var 41 kommuner som oppga at til sammen 77 skjenkebevillinger var inndratt, og også over halvparten av disse inndragningene var midlertidige. 11 kommuner

oppga at 15 skjenkebevillinger var inndratt som følge av at de økonomiske vandelskravene i forhold til alkohollovgivningen ikke er oppfylt, og 29 kommuner oppga at 57 skjenkebevillinger var inndratt som følge av manglende etterleving av alkoholreglene mht omsetning.

På spørsmål om salgs- eller skjenkebevillinger har falt bort som følge av konkurs, oppga 118 kommuner at 202 skjenkebevillinger hadde falt bort og 17 kommuner oppga at 27 salgsbevillinger hadde falt bort som følge av konkurs.

Kommunale alkoholpolitiske handlingsplaner

Gjennom det kommunale bevilningssystemet kan en tilpasse alkoholpolitikken til lokale forhold og det gir også mulighet for å utøve lokalt alkoholpolitisk skjønn. På denne måten kan kommunene forme sin egen politikk i den retning de måtte ønske. Alkoholloven bestemmer dessuten at hver kommune skal ha en alkoholpolitisk handlingsplan (§ 1-7d). Departementet har utarbeidet en veiledende mal for en slik plan. Det legges vekt på at handlingsplanen bør gi beskrivelse og vurdering av rusmiddelsituasjonen i kommunen, hvilke rusmiddelpolitiske mål kommunen setter seg og hvilke tiltak kommunen vil ha for å oppnå disse. Da vi ikke sitter med data for alle 434 kommuner kan vi ikke angi hvor mange av landets kommuner som faktisk har en slik plan. I tillegg er det ikke alle kommuner som har besvart dette spørsmålet, noe som ikke automatisk kan tolkes dit hen at de faktisk ikke har en slik plan. Ser vi på tabell 10 ser vi imidlertid at det har vært en positiv utvikling i antall kommuner med alkoholpolitiske handlingsplaner, og at det er ca 80% av landets kommuner som oppgir å ha dette i 2003.

Tabell 10. Antall kommuner med alkoholpolitisk handlingsplan, 1999-2003.

	2000	2001	2002	2003
Har plan	308	334	346	350
Har ikke plan	90	87	80	77
Under utarbeidelse	<i>ikke spurt om dette</i>	<i>ikke spurt om dette</i>	<i>ikke spurt om dette</i>	<i>ikke spurt om dette</i>
Ubesvart	23	11	5	5
Totalt antall kommuner spurt	421	432	431*	432**

* Fusa og Randaberg har ikke svart på skjemaet i 2002, men svarte at de hadde alkoholpolitisk handlingsplan i 2001.

**Kautokeino og Fusa har ikke svart på skjemaet i 2003, men svarte at de hadde alkoholpolitisk handlingsplan i henholdsvis 2002 og 2001.

Når det gjelder de 77 kommunene som har oppgitt å ikke ha alkoholpolitisk handlingsplan, så oppgir 24 av disse at de har fastsatt retningslinjer/forskrifter for bevilningssaker og 33 oppgir å ha fastsatt retningslinjer om åpningstider.

[Alkoholpolitisk handlingsplan.](#)